

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. יהנה בהן מהי דניהוי כולהו מתנה קאמר או דלמא ליתהני מינייהו מידי קאמר יראה בהן מהו יעמוד בהן מהו ישען בהן מהו תיקו1
- ב. מכר כל נכסיו ... אם עמד אינו חוזר ... אם עמד חוזר ולא פליגי הא דאיתנהו לזווי בעינייהו הא דפרעינהו בחובו2
- ג. הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי ... לאו בר ירושה הוא ... אי במתנה מתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן ... כל היכא דליתיה בירושה ליתיה במתנה3
- ד. אין מטבע נקנה בחליפין5
- ה. ולודי איסור דהלין זווי דרב מרי נינהו וליקנינהו באודיתא6
- ו. שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת וכמה כל שהוא אמר רב יהודה אמר רב קרקע כדי פרנסתו ורב ירמיה בר אבא אמר מטלמלין כדי פרנסתו7
- ז. הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין8

דף קמט.

א. יהנה בהן מהי דניהוי כולהו מתנה קאמר או דלמא ליתהני מינייהו מידי קאמר יראה בהן מהו יעמוד בהן מהו ישען בהן מהו תיקו

כבר התבאר לעיל דך קמח: שכל לשון¹ שמשמעותו שהוא נותן מתנה, מועיל במתנת שב"מ, בין בכל נכסיו ובין במקצתן, ולכן אם אמר יטול פלוני או יחזיק או יזכה או יקנה או יחלוק, או אני מניח לפלוני כולן לשון מתנה,

¹ שו"ב ונו"כ רנ"ג ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

הם², וכן אם אמר³ אני רוצה שנכסי יהיו לפלוני⁴, אבל אם אמר יהנה פלוני בנכסי, או יראה או ישען בהם לא קנה⁵.

ב. מכר כל נכסיו ... אם עמד אינו חוזר ... אם עמד חוזר ולא פליגי הא דאיתנהו לזוזי בעינייהו הא דפרעינהו בחובו

המוכר⁶ נכסיו כשהוא שכ"מ אינו נקנה אלא⁷ בקנין, ואם מכר מקצת נכסיו אינו יכול לחזור, ואם מכר כל נכסיו, אם המעות עצמם קיימים בעין, ועמד מחליו יכול לחזור בו שיש אומדנא שלכן החזיק דמי המכירה בעין שיוכל

² וכתב בשו"ע שם סעיף ד דא"צ לכתוב לשונות נוספים, ומה שכותבים במתנה תלך ותזכה ותירש ותמשכן ותעשה הפצך ורצונך, אינם אלא שופרא דשטרא, ואינם מעכבים.

³ רמ"א רנ ג

⁴ ובש"ך סימן רנג סק"ב כתב בשם המב"ט ח"א סימן קצג דה"ה אם אמר יהא דבר זה לפלוני, הוי לשון מתנה עי' שו"ת חות יאיר סימן פ ודן שם בדברי הש"ך בשם המב"ט ואם יש לחלק בין לשון יהא ללשון יהיה, ומדברי הפוסקים נראה דאין נ"מ, וגם במב"ט נקט לשון יהיה, וכן העתיק הש"ך בשמו בסימן רפא סק"ה, ובפת"ש סק"ד הביא בשם שו"ת כנסת יחזקאל סימן פח במי שכתב בלשון אישכנו זאל האבין, דאינו אלא כלשון יהנה וכו', משא"כ אם אמר זאל זיין, הוא כמ"ש הש"ך תהא ועי' כנה"ג עוד כמה לשונות שהם לשון מתנה או ירושה, ובד"ג כלל ע סימן לא כתב בשם שו"ת תשב"ץ ח"ב סימן רנז שאם אמר אני עוזב לבתי בית פלוני, דבלשון בני אדם הוא לשון מתנה ולא ירושה, עיין שם, ושם סימן לב כתב בשם שו"ת חת"ס שאם כתב בלשון אישכנו איך פערלאסע (לאזיין) היינו כלשון מניה, שהוא לשון מתנה, ובשו"ת מהר"א ששון סימן פג מסתפק בלשון עוזב אם דומה למניה, וכתב דעכ"פ לא מהני במתנת בריא.

⁵ ולשונות אלה איבעיא בגמרא וסלקא בתיקו, ומספק לא קנה, שאין זה לשון מתנה כלל, ואין מוציאין מיד יורשים שזכו בהם מיד עם מיתת אביהם, וכתב ב"י בשם הראב"ד שאפילו אמר נכסי לפלוני שיעמוד או ישען בהם לא קנה (ומה שסיים בסמ"ע סק"ד שנחלקו בזה אם קנו מידו, לכאורה לא קאי על לשונות אלו, שלא נחלקו אלא בלשון יזכה או יהנה לענין מתנת בריא), ובבריא פשיטא דהני לשונות אינם לשון מתנה. ובבא"ה"ג כתב דבלשון יהנה מיבעיא בגמרא אם כונתו יהנה בכל הנכסים או בכל דהו סני, ולפי"ז לגבי כל דהו פשיטא דמהני, עיין שם.

⁶ שו"ע ונו"כ רנ ג

⁷ סמ"ע רנ יב וכ"כ בחידושי רעק"א, שלא תיקנו דברי שכ"מ ככתובין ומסורין אלא במתנה אבל לא במכר, וכ"כ בנה"מ סק"ז שצריך קנין מעכשיו כבריא, אלא דהוי כתנאי מעכשיו ולאחר מיתה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

לחזור אם יעמוד, ויחזיר לו מעותיו⁸, ואם הוציא המעות אינו יכול לחזור דכיון שהוציא המעות אין כאן אומדנא שמחמת חליו מבר⁹.

ג. הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי ... לאו בר ירושה הוא ... אי במתנה מתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן ... כל היכא דליתיה בירושה ליתיה במתנה

גר שמת¹⁰ ולא הניח בן או בת שהורתם ולידתם בקדושה, אף על פי שיש לו בנים שהורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, כל נכסיו הפקר וכל הקודם בהם זכה.

⁸ , ופשוט דכ"ש כשלא קיבל דמים, וכתב בחידושי רעק"א ובנה"מ סק"ז בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סימן קכב דהיינו דוקא אם חזר בפירוש, אבל אין דינו כמתנה דאמרינן לעיל שאם עמד נתבטלה המתנה מאליה, וכתב עוד בנה"מ דה"ה אם חזר בחליו ומת לא מהני החזרה שהרי מכר בקנין מעכשיו אם ימות, ובמנח"פ כתב בשם הרשב"א שאפילו בחליו כשעדיין לא עמד יכול לחזור, משום דסתמא בשכ"מ הוי כגלוי דעת שמוכר בשביל שצריך למעות. כתב בערוה"ש שאם מכר בזול הרבה דינו כמתנה לגמרי, וצ"ע בזה.

⁹ ומשמע בפוסקים דה"ה אם פרעם בחובו, וקצת צ"ע דבשאר מכירה המתבטלת מדין אומדנא, כגון אדעתא למיסק לא"י, לא מצינו דאיירי דוקא כשלא הוציא המעות, ועיי' באר הגולה ובחידושי רעק"א, וצ"ע.
¹⁰ שו"ע והנו"כ ערה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

אין הגר¹¹ יכול להקנות במתנת שכ"מ¹² לבנו שאין הורתו בקדושה¹³, ונחלקו הפוסקים¹⁴ אם יכול ליתן במתנת שכ"מ למי שאינו בנו, וכן נחלקו הפוסקים¹⁵ אם יש בגר משום מצוה לקיים דברי המת¹⁶.

¹¹ שו"ע ונו"כ רנו א

¹² בשו"ע כתב שהדין כן בין במתנת שכ"מ בכולה ובין במקצתו, ובביאור הגר"א כתב דמעובדא דאיסור גיורא משמע דאף במקצת, וצריך לומר דסוף סוף אינה חלה אלא לאחר מיתה, דינה כמתנה בכולה בלא קנין, ובטור לא הזכיר במקצת, ולכאורה אפשר לומר שלדעת הרא"ש והטור אה"נ דמתנה במקצת מהני בגר, שלא מיעטו בגר אלא כשמוריש מכה תקנת חז"ל דדברי שכ"מ בכתובין ומסורין דמי, אבל במקצת שקונה מכה הקנין, אף על פי שאינו זוכה אלא לאחר מיתה, דינה כמתנת בריא ממש, שלכאורה פשוט שאם נותן במתנת בריא ממש מהיום אם ימות שקונה אף בגר. פתחי חושן חלק ה פרק מז הערה קמט

¹³ ונחלקו הראשונים בטעם הדבר, דעת הטור בשם הרא"ש והראב"ד דמתנת שכ"מ כירושה שוויה רבנן, וכשם שהגר אינו בתורת ירושה כך אינו בתורת מתנת שכ"מ, ולפי טעם זה אין נ"מ למי הוא מוריש, ודעת הר"ף דדוקא לבנו שהורתו שלא בקדושה אינו יכול לתת במתנת שכ"מ, ופירשו טעמו גזירה שמא יאמרו גר יורש את אביו, ולפי טעם זה אם נותן במתנת שכ"מ לאחר, ואפילו לגר אחר, חלה המתנה, ובשו"ע כתב הטעם שלשון ירושה ולשון מתנה לגבי יורש אחד הם, ועי' מנח"פ. וכתב בחידושי רעק"א שלשיטת הרמב"ם והשו"ע בסימן רמח סעיף ב שאם עוקר בפירוש לשון ירושה מהני, ה"נ מהני, מיהו היינו כשיש לו כמה בנים ונתן לאחד מהם ופירש שלא מתורת ירושה, אבל אם אין לו אלא בן זה, בכה"ג לא מהני עקירה, כמבואר שם

¹⁴ בשו"ע שם כתב שאם נתן לאחר, אפילו לגר מתנתו קיימת, וכתב הסמ"ע דכ"ש אם נתן לישראל אחר והוא דעת הר"ף והרמב"ם, ובש"מ הביא בשם הראב"ד דה"ה ישראל שנתן לגר במתנת שכ"מ אינו קונה, אבל כנראה שהוא דעת יחיד, והש"ך סק"א כתב בשם התוס' שאם יש לגר בנים שהורתו בקדושה ונתן לגר אחר קנה. והרמ"א כתב בשם יש אומרים שגר אינו יכול ליתן לשום אדם במתנת שכ"מ, והוא דעת הרא"ש והטור, והרמ"א סיים שכן נראה עיקר, ומשמע שהכריע כן להלכה, ולהלן כתב והואיל ואיכא פלוגתא דיינינן המוציא מחבירו עליו הראיה, והסמ"ע סק"ו כתב דקאי אפלוגתא זו. והש"ך סק"ג תמה שהרי כבר הכריע הרמ"א שאינו יכול ליתן לשום אדם.

¹⁵ רמ"א שם הביא ב' דיעות בזה

¹⁶ והרמ"א סיים דהואיל ואיכא פלוגתא דרבוותא דיינינן המוציא מחבירו עליו הראיה, ואם שנים מוחזקים חולקים, וכתב הסמ"ע דלא קאי אפלוגתא דלעיל בדין מצוה לקיים גבי גר, אלא קאי אפלוגתא דלעיל מיניה בדין מתנת שכ"מ למי שאינו ראוי ליורשו, שהרי בתרוה"ד שהוא מקור לדברי הרמ"א בדין שתוקי סיים כן, ושם לא הוזכר ענין מצוה לקיים וכו', וגם לא היה המזמן מושלש, והביא בשם הלבוש שפירש דקאי אפלוגתא דמצוה לקיים, ומדייק מדבריו דלמ"ד שיש בו משום מלקד"ה לא בעינן הושלש, ודחה הסמ"ע דבריו, אבל הט"ז והש"ך הסכימו לדברי הלבוש, שהרי בפלוגתא דלעיל כבר הכריע.

עוד כתב הסמ"ע כמ"ש שם הרמ"א שאם שניהם מוחזקים חולקים, דה"ה אם אין שניהם מוחזקים הדין כן, כמ"ש הרמ"א בסימן קלט סעיף ד, וכתב בנה"מ סק"ב דהסמ"ע לשיטתו שמפרש דקאי אפלוגתא דמתנת שכ"מ בגר, אבל לפירוש הלבוש והש"ך דקאי אפלוגתא דמצוה לקיים דברי המת, אם אין שניהם מוחזקים לא אמרינן יחלוקו, שהרי אפילו במקום דפשיטא דאמרינן מלקד"ה קיי"ל שאם מכרו היתומים מהני (כמ"ש הרמ"א בסימן רנב סעיף ב) משום שמטעם מלקד"ה אינו קונה בגוף החפץ אלא חיוב הגוף לעשות מצוה, ומעתה בשלמא בשניהם מוחזקים (והיינו המקבל ואדם אחר שבא לזכות, כבגדון התרוה"ד), יכול המקבל לומר קים לי דכופין לקיים דברי המת, דכל טענות קים לי הוא מטעם עביד איניש דינא לנפשיה, והרי הוא במקום ב"ד שכופין לקיים מצוה, אבל כשאין שניהם מוחזקים לא שייך כפיה למצוה לקיים וכו', עיי' שם,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ד. אין מטבע נקנה בחליפין

כבר התבאר במסכת ב"מ דף מה: שכל דבר נקנה¹⁷ וקונה בחליפין בשווים, בין קרקע ובין מטלטלין, חוץ ממטבע שאינו קונה ואינו נקנה בתורת חליפין, שאינו מקח אלא דמים¹⁸, ולכן המושך המטבע אינו אלא כמי שנתן דמי המקח, ודינו כקנין כסף, אבל לא בתורת קנין חליפין.

ולכן מטבעות של כסף או של זהב או של נחשת דינם כדמים כנגד שאר המטלטלין, שאינו קונה אלא למי שפרע¹⁹. והנותן מטבעות תמורת מטלטלים, אף על פי שמשך האחד המטבעות לא קנה השני המטלטלין.

וכן המקנה²⁰ מעות בתורת חליפין תמורת מטלטלין, אפילו מיוחד מעות מסוימים ומשך האחד המטלטלין, אין המעות נקנים לשני בתורת חליפין, וממילא לא קנה זה המטלטלין שמשך²¹.

¹⁷ שו"ע שם א, ג, י.

¹⁸ שקנין בתורת חליפין הוא מדין מקח והוא דבר המסוים, שמיוחד זה חליפי זה, ולכן כשמשך האחד בשל חבירו קונה חבירו בשלו, אבל מטבע אינו מקח אלא דמים, ולכן המושך המטבע אינו אלא כמי שנתן דמי המקח, ודינו כקנין כסף, אבל לא בתורת קנין חליפין. וכן אינו נקנה בחליפין, שהמושך בחפץ נתחייב אמנם חבירו בדמי המקח, אבל אין הקנין חל על המטבע שיהא חייב לתת לו אותן דמים, ואפילו ייחד לו מעות מסוימים בחליפי המקח, אינם נקנים למוכר אלא מתורת התחייבות.

¹⁹ ואף על פי שנתן המעות בתורת חליפין, לא גרע מסתם מעות, ונראה דעכ"פ דין מי שפרע יש כאן. פתח חושן שם הערה מז

²⁰ רמ"א שם ג

²¹ ובטור כתב הטעם דכיון שיחד המעות ואם אבדו או נגנבו אין בעל המעות חייב באחריותו, לא סמכא דעתיה דבעל המקח עד שיגיעו מעות לידו, והקשה בפרישה הרי בנמרא אמרו טעם אחר להא דאין מטבע נקנה בחליפין, משום דדעתיה אצורתא דעבידא דבטלה, ותירץ דהטור לא בא לתת טעם חדש, אלא בא לומר שכשמיחד מעות בתורת חליפין, הרי מיד כשמשך זה המטלטלין נפטר בעל המעות מאחריותו, ואף אם אבדו אינו חייב לתת מעות אחרים, וזה כונת הטור דכיון דצורתא עבידא דבטלה ושכיח דבטלה, ואין בעל המעות מתחייב לתת מעות אחרים לא סמכא דעתיה עד שיגיעו מעות לידו, אבל במחליף חפץ תמורת חפץ, אף על פי שאם נגנב או אבד אינו חייב לתת חפץ אחר, דגניבה ואבידה לא שכיח, ומשום חשש זה אינו מקפיד שלא להקנות עד שיגיע החליפין לידו, אבל כשמושך בתורת דמים, הרי גם אם תבטל הצורה יתחייב לתת לו מעות אחרים, שפיר קונה במשיכה וזה נתחייב בדמיו. וכן כתב בסמ"ע סק"ו. והבי"ח לא ניחא ליה בסברת הדרישה דביטול צורה מילתא דשכיחא, וכתב טעם אחר, דחליפי חפץ בחפץ ריבתה תורה על התמורה לקיים כל דבר, אבל מטבע שאינו נקנה בחליפין לא קנה גם המטלטלין. וכתב הט"ז שיש קנין בתורת מכירה שהתמורה היא חיוב על האדם, ויש קנין בתורת חליפין שהחיוב הוא על החפץ ולא על האדם כלל, ולכן במעות דצורה עבידא דבטלה, לא שייך לחול חיוב על מעות, וכיון שמוכר בתורת חליפין ורוצה להפוך החיוב על המעות, לא סמכא דעתיה ולא קנה, אבל בחפץ לא איכפת ליה שיחול החיוב על החפץ ובקצה"ח סק"ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

כשם שאין²² מטבע קונה ומקנה בחליפין לגבי מטלטלין, כך אין תורת חליפין למטבע במטבע,

ובזמננו²³ לא מצינו חילוקים אלו בין סוגי המטבעות, וכולם שוים זה לזה, וגם שטרות כסף דינם כמטבע ואינם קונים ונקנים בחליפין, גם לא זה לעומת זה.

ה. ולודי איסור דהליין זוזי דרב מרי נינהו וליקנינהו באודיתא

שכ"מ שהודה²⁴ שנכסיו הם של פלוני זכה אותו פלוני בנכסים מיד²⁵, אפילו ידוע לנו שלא היה של זה מעולם, ואפילו אם עמד אינו יכול לחזור, ויש אומרים²⁶ שצריך שיאמר אתם עדי²⁷, ואם כתב בכתב ידו שנכסיו הם של פלוני, יש אומרים²⁸ דחשוב כהודאה.

הוסיף ביאור בדברי המ"ז בדעת הטור שבתורת דמים חל חיוב על גופו, ואף אם אין לו מתחייב ליתן תמורתו, אבל כשמייחד התמורה הרי אינו רוצה להתחייב בגופו, אלא במה שמייחד, וזה אינו חיוב. ובתורת חליפין שיחול על גוף המעות, הרי אמרו שמטבע אינה נקנה בחליפין, עיין שם, ועיין בנה"מ סק"ו דברי משפט ובחזו"א חו"מ ליקומים סימן ט סק"ו,

²² שו"ע סימן רג סעיפים ד, ה, ו וז.

²³ ועי' ברית יהודה פרק יח בדין טבעא ופירא לענין רבית. עי' פת"ש סק"א בשם שו"ת חת"ס, ונראה שבזמננו לכו"ע יש להם דין מטבע ואינו קונה ואינו נקנה בקנין חליפין, וקונה בתורת מכר ככסף. פתחי חושן שם הערה מט

²⁴ שו"ע ונו"כ רנ ג ורנה ב

²⁵ וכתב הסמ"ע, שאמרינן שלכן הוציא בלשון הודאה שלא יוכל לחזור, ולכאורה נראה שבוה אין נ"מ בין בכל נכסיו לבין מקצת נכסיו, דאפילו אם נאמר שדינו כמתנה במקצת, מ"מ אודיתא קנין הוא, והרי גם במתנה במקצת מועיל בקנין, וכן משמע בנה"מ סק"ג, וכתב במהנ"א ה' זכיה סימן א דה"ה אם אמר השכ"מ שנתן לפלוני מתנה הוי הודאה, וא"צ לבדוק איך נתן.

²⁶ כ"כ הסמ"ע בסימן רנ סק"ה, דאל"ה יכול לומר שלא להשביע את עצמו או את בניו אמר כן, וה"ה בשאר אופנים שמוציא מטענת השבעה, כמבואר בסימן פא, ונראה שהסכים עמו הש"ך וכתב שאף הלבוש סובר כן.

²⁷ ובשו"ע סימן רנה סעיף ב כתב שאם אמר דרך הודאה (לאפוקי דרך שיחה) מנה לפלוני בדי, ולא היה שם חשש הערמה (והיינו באופן דלא שייך טענה דשלא להשביע) נותנים אף על פי שלא אמר תנו, וכתב הסמ"ע שם סק"ג שהוא דעת הרמב"ם שבדרך הודאה כשאומר כן בפני המקבל, מהני אפילו בלא אמירת אתם עדי, ומ"ש בשו"ע סימן פא סעיף ח שבהודאה גמורה מהני אפילו בלא אתם עדי ואפילו בלא אמירת אתם עדי, כתב הסמ"ע דלא אמרו אלא לענין שלא יוכל למעון להד"ם, אבל שלא להשביע יכול למעון, ודעת הרא"ש והטור דבעינן שיאמר אתם עדי, והש"ך בסק"ג דחה דברי הסמ"ע, וכתב דלהרמב"ם אם הודה לפני התובע א"צ שיחא הודאה גמורה, ועי' בדברי הש"ך בסימן פא ס"ק לד שהאריך בזה, ועי' מהנ"א ה' זכיה סוף סימן א.

²⁸ שו"ע רנה שם. ולא אמרינן אדם עשוי שלא להשביע את בניו, דכולי האי לא עביד, ובסמ"ע סק"ה הביא מדברי השו"ע בסימן פא סעיף יז שכתב כן גם לגבי בריא דלא שייך טענה דשלא להשביע את עצמו, והרמ"א שם כתב דהא דמהני כתב ידו היינו דוקא כשיוצא מתחת ידי המקבל אבל אם נמצא כתוב אצלו ששטר זה הוא של פלוני אפשר שלא להשביע את עצמו עשה כן, וכתב הסמ"ע דמה שלא הגיה הרמ"א כאן משום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף קמט:

ו. שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת וכמה כל שהוא אמר רב יהודה אמר רב קרקע כדי פרנסתו ורב ירמיה בר אבא אמר מטלטלין כדי פרנסתו

כבר התבאר לעיל דף קמו: שאמרו חז"ל שמתנת²⁹ שכיב מרע אינה צריכה קנין באחד מדרכי הקנאה שנתבארו במתנת בריא, אלא בדיבור או בכתיבה לבד קונה המקבל, שדברי שכ"מ ככתובים וכמסורים דמי³⁰.

אולם לא אמרו³¹ במתנת שכ"מ שקונה בלא קנין, אלא כשנתן כל³² נכסיו ולא שייר לעצמו כלום, שאז יש אומדנא שלא גמר להקנות לו אלא אם ימות, שחזקה שאין אדם נותן כל אשר לו לאחרים והוא יחזור על הפתחים.

אבל אם שייר לעצמו מקצת נכסיו שלא נתן, דינה כמתנת בריא³³ שאינה נקנית אלא בקנין, המועיל בכל דבר כדינו³⁴, ואפילו מת מחליו לא קנה

דאפשר דהכא שכתב כן לפני עדים דרך צואה, והדבר יש לו קול הו"ל כאילו הגיע ליד המקבל, וסיים שזה דוחק, ועי' בסימן פא שם שנחלקו הפוסקים, ודעת רוב הפוסקים כהרמ"א, ומדברי הש"ך שם נראה שהסכים לדעת המחבר, ועי' באחרונים שם, ובפת"ש בסימן רנה סק"ב הביא בשם שו"ת הת"ס חו"מ סימן קלו שכתב שקשה להוציא ממון עפ"י דעת הש"ך שהוא דעת יחיד, עיין שם.

²⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ רנ א

³⁰ והוא מתקנת חז"ל כדי שלא תטרף דעת החולה שאינו יכול לעשות קנין המועיל בכל דבר, וחושש שלא יתקיימו דבריו שמצוה, ולכן תיקנו שבדיבור בלבד ה"ז בקנין גמור, ומ"ש ככתובין וכמסורין, ר"ל שבדברים שצריכים כתיבה ה"ז ככתיבה ובדברים הצריכים מסירה, ה"ז כמסירה, ופשוט דכתיבה כדיבור לענין זה, כמ"ש המור.

³¹ שו"ע ונו"כ שם ד

³² ועי' שו"ת מהר"ש ח"ה סימן קלד בדין שייר לעצמו שט"ח שאינו יכול לנכות בו אלא בשבועה, ועי' אור שמח פי"א מה' זכיה שדן בכתב כל נכסיו ושייר ס"ת, אם חשיב שיור, עיין שם בצדדים לכאן לכאן.

³³ דכיון ששייר שוב ליכא אומדנא שמחמת מיתה נתן, וה"ז כמתנת בריא, ובסמ"ע ס"ק כא הוסיף דא"כ היה נותן כל נכסיו, וכתב בנה"מ שם ס"ק יא דאין זו הוכחה, דאפשר שרצה לשייר ליורשיו, אלא הטעם פשוט דכל שלא נתן אלא מקצת נכסיו ליכא אומדנא דמוכת, ולא תיקנו חז"ל מתנת שכ"מ כי אם בידוע שנותן מחמת מיתה, ולכן אם עשה קנין קנה ולא אזלינן בתר אומדנא, דלא מבטלינן קנין ברור בדליכא אומדנא דמוכת.

³⁴ בכנה"ג הגה"ט אות מ מביא בשם הר"א ששון שמצדד לומר דבמתנת שכ"מ במקצת א"צ שיאמר לו לך חזק וקני, ובאות מא כתב הכנה"ג שלענין כתיבה ומסירה בשטרות וכן לענין הלואות, דינו כמתנת שכ"מ, עיין שם. עוד כתב שם אות מג בשם התוס' והרא"ש דבמקצת בלא קנין, מ"מ יש בו משום מצוה לקיים דברי המת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

בלא קנין, ואם עשו קנין אינו חוזר אפילו אם עמד מחליו, ואם היה מצוה מחמת מיתה יתבאר להלן.

יש אומרים³⁵ שאם שייר אפילו כל שהוא בין בקרקע ובין במטלטלין השיב שיור להוציאו מדין מתנת שכ"מ, ויש אומרים³⁶ שאינו חשוב שיור אא"כ שייר לעצמו³⁷ כדי פרנסתו³⁸.

ז. הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין

³⁵ שו"ע שם בדעת הרי"ף והרמב"ם, וביאר הסמ"ע דאע"פ שמעם מתנת שכ"מ הוא משום שאין אדם נותן שלו והוא ישאל על הפתחים, מ"מ כיון ששייר לו כל שהו, אפשר שהיה בדעתו להשתכר מאותו כל שהו עד שיהיה לו ממנו כדי פרנסתו, אבל הב"י בבד"ה כתב דשמא היה בדעתו לחיות חי צמצום מאז והלאה, וצ"ע.

³⁶ רמ"א שם בדעת הרא"ש שכתב דמעמא דמתנת שכ"מ בכולהו שחוזר משום דאמדינן דעתיה דלא יהיב איניש כל מאי דאית ליה ומיית הוא ברעב וכו', אבל כשמייר ליתא האי טעמא, הלכך כ"ז שלא שייר כדי פרנסתו איתא להאי טעמא ויש לה דין מתנת שכ"מ

³⁷ כתב בנה"מ סק"ט שמתשובת הרא"ש (כלל עה סימן ג) משמע שאם היה חייב לאחרים כנגד מה ששייר דלא השיב שיור, ואילו מדברי הנ"י משמע דאפילו באופן זה השיב שיור, וכתב הנה"מ דלשיטתם אולי, שלדעת הרא"ש דבעינן כדי פרנסתו ונמצא שאם הבע"ח ינבה את השיור לא ישאר לו כלום, אבל הנ"י אולי בשיטת הרי"ף דבכל שהו השיב שיור, וביאר הסמ"ע שבכל דהו יכול לפעמים להשתכר הרבה, ולפי"ז לא מיבעיא אם עדיין לא הגיע זמן פרעון החוב, הרי יוכל עד זמן הפרעון להשתכר הרבה, ואפילו הגיע זמן הפרעון, מ"מ סובר שיוכל להשתמש קצת מלפרוע עד שירויח קצת ומאותו קצת ישתכר הרבה, עיין שם.

³⁸ עוד כתב הטור בשם הרא"ש, ויראה שיעור פרנסתו, אם הוא עובד אדמה ששייר קרקע כדי פרנסתו ובני ביתו, ואם הוא מתעסק בסחורה או ברבית, ששייר כדי שיוכל להתפרנס מן הריוח, וסיים הטור שכן דעת בעל העיטור, אלא שנסתפק בשיעורו, וכתב דאיכא למימר כדי פרנסתו ל"ב חדש כדאמרינן גבי נכסים מרובים (גבי מזונות הבנות בשו"ע אהע"ז סימן קיג), ע"כ, וכתב הסמ"ע ס"ק יז דהרא"ש לא ס"ל דסגי בפרנסת י"ב חודש, דהא ס"ל שהשיור הוא קרן כדי שישתכר מהריוח, ובודאי שיוכל להתפרנס גם יותר מי"ב חודש, וזהו גם כונת הרמ"א דבעינן כדי פרנסתו כל ימי חייו, ודלא כהלבוש שפסק בדעת בעל העיטור דסגי בפרנסת י"ב חודש. ומה שלא הזכיר הרמ"א פרנסת בני ביתו כמ"ש הרא"ש, כתב הסמ"ע דס"ל בדעת הרא"ש דלא בעינן פרנסה לבני ביתו אלא במשייר קרקע, שבודאי אינו יכול לעבדה לבדו וצריכים בני ביתו לעזור, ומש"ה הדין נותן שיהא כדי שיור גם לפרנסתם, משא"כ בשאר רוחים א"צ שיור לפרנסת בני ביתו, עיין שם.

והט"ז כתב שאין לחלק בין קרקע למטלטלין, ובשניהם משערין כדי פרנסתו לאחר ניכוי הוצאות, וכן אם היה מפרנס עד עתה גם בני ביתו, גם השיור צריך להיות כך, שגם זה בכלל האומדנא דלא שביק בני ביתו ויהיב לאחריני, וקצת צ"ע, דא"כ גם כשלא שייר נמצא כשימות ישארו בני ביתו בלא פרנסה, והרי אנו רואים שאינו הושש לבני ביתו, וא"כ גם בשייר למה נאמר שדואג לבני ביתו, ויש לחלק, וצ"ע.

ובכנה"ג כתב שהרמ"א בכונה לא הזכיר פרנסת אנשי ביתו, משום שלדעת הרמב"ם השיב שיור בכל שהו, הכריע קצת בדעת הרא"ש דצריך כדי פרנסתו, אבל לא לאנשי ביתו, ועי' שו"ת רשד"ם יו"ד סימן קעב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת גיטין דף ח: ודף מב. שהכותב כל³⁹ נכסיו לעבדו יצא לחירות, שהרי הוא בכלל הנכסים, וכל שאר הנכסים קנה וקנה עצמו בכלל כל הנכסים, אבל אם שייר מקצת נכסים בין קרקע בין מטלטלין, בין פירש השיור בין לא פירשו, בין היו לו נכסים אחרים חוץ מאלו ששייר בין לא היו לו נכסים אחרים, ואפילו כתב לו עצמך וכל נכסי קנויים לך חוץ מדבר פלוני, לא יצא לחירות וגם לא קנה הנכסים,

וטעם הדבר משום דגט שחרור צריך שיהיה עניינו דבר הכורת בינו לבין אדוניו ולא ישאר לארון בו זכות כמו בגט אשה, שספר כריתות קרייה רחמנא, לפיכך המשייר לעצמו אפילו כתב עצמך וכל נכסי קנויים לך חוץ ממקום פלוני או חוץ מטלית פלוני, אין זה כורת מכל, וכל הגט בטל, ומתוך שאינו גט אין העבד משוחרר, וכיון שאינו משוחרר גם מן הנכסים לא קנה כלום, וכן כל כיוצא בזה.

³⁹ שו"ע ונו"כ שם נז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

